

naopak je právní posouzení tohoto sporného případu odvolacím soudem správným a lze na jeho v podstatě správné důvody poukázati a dodati k obsahu dovolacího spisu toto: Sám dovolatel uznává, že rozhodnutí o jeho sporném nároku závisí již jenom na právním posouzení a nelze proto odvolacímu soudu činiti výtky proto, že pominul probíratí všechny žalobcem uplatňované odvolací důvody, když již, probrav jeden z nich, dospěl ke správnému rozřešení sporu. Právem odvolací soud dělil dobu, za níž žalobce žádá náhradu, na dvě období, ježto poměr žalované obce v tom i onom období je zcela různým, jak soud odvolací správně dovodil. Že obec (její orgány) jednaly při zabrání bytu zlomyslně, je novotou před prvním soudem nepřednesenou, na niž v oprávněném období hleděti nelze (§ 482 a 504 c. ř. s.). O »s v ě m o c n ě m« zabrání bytu obcí ve smyslu soukromoprávním v tomto případě nelze mluvit, když obec v něm jednala podle zmocnění zákonem jí daného z důvodů veřejnoprávních jako nadřízený veřejnoprávní svaz proti žalobci jako jemu podřízenému jeho členu, jako úřad veřejný v přenesené působnosti obce, který za svá rozhodnutí, vydaná v mezích zákona soukromoprávně zodpovědným není. I když po pravoplatném zrušení zabrání bytu byla obec pravoplatně odsouzena k navrácení (vyklizení) zabraného bytu a odevzdání jeho žalobci, nemůže žalobce pro sebe odvozovati náhradu škody, jemu prý odkladem vyklizení vzniklé, ježto, jak odvolací soud zjistil, bylo obci vyklizení znemožněno a nelze proto o nějakém zavinění s její strany mluvit.

Čís. 4294.

Doprava soli na Slovensko. Uplatňování nároku proti státu, ježto nebyla zaplacená zabavená sůl, jež byla za bolševického vpádu Maďary odvezena.

Oběžník ministra s plnou mocí pro správu Slovenska o zásobování solí nebyl uveřejněn v Úředních Novinách. Zřízení »Úředních Novin«. Předpisy platné pro obchod solí.

(Rozh. ze dne 22. října 1924, Rv I 971/24.)

Žalující firma (na Slovensku) domáhala se na československém eráru zaplacení 103.790 Kč za sůl, jež jí byla státním orgánem zabavena. Procesní soud první stolice (zemský soud v Praze) žalobu zamítl, odvolací soud rozsudek potvrdil.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvnímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Aby se věc bezpečně mohla řešiti, dlužno si především uvědomiti jak rozhodný skutkový stav, tak i příslušné předpisy právní. I. Skutkový stav. Jak žalující firma tvrdí, objednala 16. a 26. února 1919 více vagonů jedlé soli od R-a v Opavě, došlo pak dne 8. května 1919 na

adresu její na nádraží v Košicích 305.890 kg soli; státní hospodářský inspektor v Košicích Josef H. však tuto sůl »zabavil«, t. j. zakázal vydati ji adresátce (žalobkyni), převzal ji sám k účelům veřejného zásobování, dohodl se se žalující o ceně přejímací, kterou stanovil na 71 Kč (za 100 kg), což činí úhrnem 217.011 Kč, »zabavenou« sůl přikázal Družstvu G. v Košicích, kterému zároveň uložil, aby žalující firmě přejímací cenu vyplatilo, toto družstvo pak skutečně část soli obdrželo a žalobkyni 113.220 Kč 12 h vyplatilo, takže zbývá platiti ještě zažalovaný zbytek 103.790 Kč 88 h. Žalující připouští, že nezaplacený zbytek soli, jenž uložen byl ve veřejném skladišti v Košicích, odvezli při svém vpádu na Slovensko maďarští bolševici. Žalovaný erár připouští, že žalující spornou sůl objednala u R. v Opavě, aniž by se však o datu objednávky byl vyjádřil, připouští dále, že sůl do Košic došla a že inspektor H. ji zabavil, že však tak učinil na základě oběžníku vládního referenta v Bratislavě ze dne 17. března 1919 a na žádost Slovenské banky v R. ze dne 11. dubna 1919, které citovaným oběžníkem svěřen byl výhradně obchod solí na Slovensku, popírá však, že inspektor H. tuto sůl převzal a slíbil vyplacení ceny, dále, že cena, kterou za sůl určil, byla smluvenou kupní cenou, nýbrž prý byla jednostranně státním orgánem stanovenou cenou a doznává, že zabavená sůl byla poukázána hospodářskému družstvu pro Horní Uhry, jemuž z části byla dodána a jím z části zaplacená, kdežto zbytek, uložený ve veřejném skladišti v Košicích, který odvezli maďarští bolševici, zaplacen nebyl. II. Právní stav: Oběžník de dato v Bratislavě dne 17. března 1919, na nějž se žalovaný erár odvolává, nese razítko »Ministr československé republiky s plnou mocí pro Slovensko, Vládní referent pro vyživovací věci« a adresován je »Všem županským úřadům« (určen byl tedy pro celé Slovensko) a ustanovuje takto: 1. Zásobováním solí na Slovensku od 1. dubna 1919 pověřena je Slovenská banka v R. a sice s výhradním právem provádění tohoto obchodu. Stanovení cen bude určovati i na dále Zásobovací ústav pro Slovensko. 2. Všecky dosavadní nařízení a instrukce, vztahující se na prodejní ceny, podmínky a rozdělování soli, zůstávají v platnosti. 3. Do 1. dubna všechny objednávky budou obvyklým způsobem vybaveny (vyřízeny). Žalovaný erár, bráně se tímto oběžníkem, v první stolici na konec doznal, že oběžník ten nebyl uveřejněn v Úředních novinách, nýbrž byl prý publikován způsobem vylíčeným v dopisu Hospodářského úřadu pro Slovensko ze dne 16. srpna 1923, dle něhož byl prý právní obyčej v roce 1918 a 1919 i později ten, že župani vydali nařízení od jiných úřadů došla v opise městským úřadům s tím, aby je v místě obvyklým způsobem uveřejnily, čímž prý na byla platnosti. Než, ačkoliv žalující firma popřela, že oběžník byl tímto způsobem v Košicích uveřejněn, nebyl o tom důkaz, vztahuje-li se nabídka svědků i na tuto okolnost, ani připuštěn, neřku-li proveden, a zjištění žádné neučiněno, i nelze nahlédnouti, jak odvolací soud může říci, že nebylo prokázáno tvrzení žalobkyně, že nařízení to (oběžník) nebylo v úředních novinách vyhlášeno — vždyť toto bylo finanční prokuraturou výslovně doznáno, a nějaké jiné vyhlášení sám odvolací soud nezjistil, neboť to, že opakuje tvrzení finanční prokuratury o obsahu

hořejších listin, žádným důkazem a tudíž zjištěním vyhlášení není. Oběžník sám praví, ač poněkud je to nejasné, že všechny dosavadní nařízení a instrukce, vztahující se na prodejní ceny, podmínky (čeho?) a rozdělování soli, zůstávají v platnosti, a finanční prokuratura, odvolávajíc sena dopis Zásobovacího ústavu pro Slovensko ze dne 2. června správně prý dubna 1919 tvrdí, že doprava soli do 1. dubna 1919, tedy do doby, kdy oběžník dle obsahu svého měl začít působiti, byla možna jen na podkladě dopravních osvědčení zásobovacího ústavu pro Slovensko, a že tento ústav žalobkyni žádnou sůl nepřidělil, konečně, že bez souhlasu županského úřadu a vědomí zásobovacího úřadu obchod ten nebyl dovolen. Bylo by tedy třeba zjistiti právní stav, jaký platil před 1. dubnem 1919, aby se mohlo posouditi, zdali žalující proti předpisům jeho se prohřešila. Toho je třeba tím více, ježto oběžník sám právní následky svého přestoupení neudává, takže je právě hledati sluší v těchto předpisech dřívějších, jež výslovně v platnosti zachovává. Ale tyto dřívější předpisy nejsou ve Sbírce zákonů a nařízení obsaženy, neboť dle Indexu k ní z roku 1923 pod heslem »Sůl« není obsažen ani jeden zákon nebo nařízení, jež by se na tuto otázku vztahovaly, a dlužno je tedy zjistiti a opatřiti, po případě za součinnosti stran, všemi prostředky po ruce jsoucími dle obdoby §u 271 c. ř. s. Co do sankce bude důležité, zda zboží, dopravované bez příslušného povolení, podrobena bylo zabavení či zhabání (zkonfiskování), mezi kterýmiž pojmy je dle slovenského práva rozdíl ten, že prvé značí obstavení až do příslušného soudního rozhodnutí nebo dokonce naše vypořádování, a druhé prohlášení za propadlé. Až zjištěny budou předpisy ty a jich sankce, jakož i kým byly vydány a kde a jak vyhlášeny, bude se moci posouditi jich závaznost a ukáže se také, jaký význam má bod 3. oběžníku, dle něhož do 1. dubna 1919 všechny objednávky měly býti obvyklým způsobem vybaveny — ustanovení to, jemuž žalobkyně přikládá význam ten, že do té obchod soli byl úplně volným a že, ježto její objednávka datuje z února 1919, oběžník se jí vůbec netýká, při čemž však přehlíží právě ony předpisy prý již dříve, tedy pro tu dobu plativší. Neuznává ovšem v odvolání, že by zásobovací ústav pro Slovensko byl měl právo nějaká nařízení vydávati — což dá se ale posouditi z toho, co níže pod 1) uvedeno — a popírá, že případné nařízení jeho bylo náležitě vyhlášeno.

III. Avšak to ještě není vše. Poněvadž soudce dle §u 192 úst. list. musí zkoumati platnost nařízení, platnost však předpokládá, aby jednak nařízení vydáno bylo úřední mocí k tomu oprávněnou, t. j. aby tato byla k opatření učiněnému příslušna a svou pravomoc v něm byla nepřekročila, a jednak, aby řádně bylo prohlášeno, jest zřetel míti ještě k tomu dvěmu: 1. Zdali jak oběžník tak předpisy před tím vydané vydány byly v mezích úřední pravomoci svých původců. Ve Sbírce zákonů a nařízení podle řečeného již Indexu 1923 není nic jiného, než zákon ze dne 1. prosince 1918, čís. 64 sb. z. a n. o mimořádných přechodních ustanoveních na Slovensku, jež v §u 14 dává vládě právo, uděliti některému svému členu plnou moc, aby vydával nařízení (pro Slovensko), k jichž platnosti stačí jeho podpis, a pak vládní nařízení ze dne 22. listopadu 1919 čís. 618 sb. z. a n., jímž zřízen »Hospodář-

ský úřad pro Slovensko«, jenž však je tu bezpředmětný, protože případ stal se dle skutkového stavu pod I. shora vyličeného již v měsících únoru — květnu 1919. V Indexu JUDr. Kemeneczky Kálmán-Hármas mutató Košice 1924 (čsl. neexistuje) lze však nalézt tyto předpisy sem se vztahující a v »Úradných Novinách«, o jichž zřízení níže pod č. 2 řeč, vyhlášené a sice: Nařízení ministra plnomocníka pro správu Slovenska ze dne 8. ledna 1919 čís. 7 (Úr. nov. ročník I. čís. 2), nabývší účinnosti téhož dne, jímž založen Zásobovací ústav pro Slovensko a vydány jeho stanovy, v jichž §u 3 stanoveno, že správu ústavu vede úředník ministerstva pro zásobování lidu, přímo tomuto ministerstvu (ne tedy ministru plnomocníku pro Slovensko) podřízený, že však (jeho) nařízení všeobecné platnosti mají se vydávat jen s povolením ministra plnomocníka, jenž též uvědoměn musí býti o všech opatřeních; dále v §u 5 stanoveno, že úlohou ústavu bude, vycvičit vhodné síly na Slovensku v službě zásobovací, pročež mají se za úředníky přijímati pokud možno Slováci — což snad má význam vzhledem k inspektoru H-ovi v tomto případě vystupujícímu. Toto nařízení doplněno nařízením ze dne 8. ledna 1919 čís. 7, avšak Zásobovací ústav sám a obě nařízení zrušeny nařízením ze dne 21. ledna 1920 čís. 11 (roč. II. č. 2 Úr. nov.), již agenda ta přešla z části na Hospodářský úřad shora zmíněný a z části na jiné organizace, což spadá arci již do doby po našem případě. Nějaké nařízení Zásobovacího ústavu (jeho správce) o soli nelze však ani v tomto Indexu pod hesly »Sůl« a »Zásobovací Ústav pro Slovensko« nalézt. Bude je tedy třeba zjistiti za součinnosti stran, po případě dotazem u ministra plnomocníka nebo ministerstva zásobování lidu, jak již shora podotčeno. 2. Dle zákona ze dne 2. listopadu 1918 čís. 1 sb. z. a n. zákony a nařízení vyhlášovaly se platně jen ve »Sbírce« k tomu právě zřízené. Zákon ten nahrazen pak zákonem ze dne 13. března 1919 čís. 139 sb., který stanoví podrobněji, že ve »Sbírce« vyhlášují se nařízení vydávaná ústředními úřady, obsahující všeobecně závazné předpisy a nařízení zemských úřadů za stejných podmínek (§ 2). Avšak ministr plnomocník pro správu Slovenska nařízením ze dne 23. prosince 1918 čís. 3 (Úr. nov. roč. I. čís. 1) na základě plné moci, obsažené v §u 14 shora pod 1. cit. zákona, zřídil »Úradné Noviny« na vyhlášování všech svých nařízení a stanovil (§ 1), že jeho nařízení nabudou platnosti dnem vyhlášení v »Úradných Novinách«, vyjma kde konkrétní nařízení jináč určilo, a v §u 2, že všechny publikace, které dle platných uherských zákonů daly se dosud v »Budapesti Közlönye« (Budapeštské Zprávy, Budapeštský Věstník), uveřejňují se od dneška v »Úradných Novinách«. Platnost tohoto nařízení dlužno i při oněch dvou shora citovaných zákonech Republiky o »Sbírce« vzhledem k jeho praktičnosti uznati, neboť lze říci, že jím ministr plnomocník učinil jen opatření v mezích své pravomoci, §em 14 cit. zákona vytčené. Tolik však dle slovenského práva jisto jest, že nařízení všeobecná, vydaná pro celé Slovensko, nabýti mohou účinnosti jen tehdy, byla-li publikována v »Úradných Novinách« a pokud tedy o takovéto nařízení by šlo, vědomost občana nějakým jiným způsobem (soukromým) o něm získaná platnosti mu

dodati nemůže, již proto ne, že nelze připustiti, aby nařízení, určené pro všechny občany, pro jedny platilo a pro druhé neplatilo, podle toho, zda ti, kteří o něm jinaké, zvláště tedy soukromé vědomosti nabyli a ti, kteří nenabyli, a protože mimo to soukromě získaná vědomost neposkytuje ani záruky, že pramen, z něhož vědomost čerpána, byl bezpečný a obsah nařízení občanu správně sdělen. To platí arci i o sdělení H-ovu vůči společníku žalující firmy a jest jím tedy vyřízena otázka oběžníku pod II. uvedeného v ten rozum, že závazný nebyl, ježto jest žalovaným erárem doznáno, že v »Úradnych Novinách« uveřejněn nebyl, ač, jak shora ukázáno, měl dle svého obsahu platiti pro celé Slovensko. Za to otázka dřívějších předpisů v něm zmíněných, jež platnost dle jeho bodu 2. podržely a jež dle přednesení žalovaného prý dopravu soli na dopravní osvědčení Zásobovacího ústavu vázaly, který prý však žalobkyni žádnou sůl nepřidělil, zůstává otevřenou a dlužno obsah předpisů těch a zejména také při sankci, jakož i závaznost jich (zda se vyhlášení stalo, kdy a kde a jak) zjistiti. Co se sankce týče, dlužno rozeznávat, zněla-li na zabavení, jež jest zase, jak již vyloženo, buď obstkou, nebo vypořádáním, či zněla-li na shabání (skonfiskování). H. praví, že sůl byla policejním ředitelstvím zabavena, a ne shabána. Nejlépe tedy zjistiti dotazem u policejního ředitelství sama, co učinilo a na základě jakého pouvoiru. Pak teprve bude jasno, zda a jak a který úřad neb orgán státní přestoupil platné předpisy, a zda mu lze přiřítati při tom vinu. Jinak totiž setrvává Nejvyšší soud na právním stanovisku, zaujatém v rozhodnutí čis. 3279 sb. n. s. Dle tohoto rozhodnutí ručí totiž stát dle slovenské soudní praxe za škodu, způsobenou nezákonným výkonem veřejné moci jen pod tou podmínkou, když orgán, jenž škodu způsobil, stíhá zavinění; i dlužno oproti odvolacímu soudu, jenž míní, že soudní praxe ta platila jen do doby, kdy ustanovení ústavní listiny vstoupila v platnost, a od té že neplatí přes to, že to zde není zrovna rozhodno, ježto jde o případ, sběhlý před vydáním ústavní listiny, nicméně proto, aby mylný ten náhled nebyl zůstaven v platnosti, podotknouti tolik, že správným je pravý opak, že tedy slovenská soudní praxe před ústavní listinou vytvořená platí i za platnosti ústavní listiny a odkazuje se vrchní soud a finanční prokuratura v té příčině na zdejší rozhodnutí ze dne 14. října 1924 č. j. Rv I 977/24, čis. sb. 4260, kde to podrobně bylo provedeno. O druhé podmínce ručební povinnosti státu tamže dovozené, aby šlo o případ poměrů normálních, níže. Za tím jde napřed ještě o pouvoir inspektora H-a. H. praví, že sůl byla zabavena a cena županským úřadem ustálena, avšak žalobkyně tvrdí, že se H. o ceně s ní dohodl a že jde tedy vlastně o převzetí za určitou cenu (vypořádání). Sám žalovaný erár tvrdí, že cena H-em určená byla cenou stanovenou jednostranně státním orgánem a že byla z části poukázaným družstvem zaplácena. Měl-li H. pravomoc k oné dohodě, žalobkyní tvrzené, pak odpadá vše další a erár musí sjednanou cenu doplatiti. Ale pravomoc jeho nebyla vzata ani na přetřes, a neví se ani, kým byl zřízen a jaký byl obor jeho působnosti, aby se posouditi mohlo, zda zřídil ho úřad k tomu legitimovaný v oboru a mezích své pravomoci, jakou moc mu udělil a zdali H. tuto moc nepřekročil. Tedy to zjistiti třeba. Ale

i když by věc byla jen tak, jak erár líčí, bylo by to vypořádování a jde i tu jen o to, zda platné předpisy vypořádování dopouštěly a zda H. byl k tomu úkonu oprávněn, neboť chybí-li tyto podmínky, pak by teprve šlo o náhradu škody nezákonným výkonem způsobené. V obou případech, ať už by šlo o dohodnutou či úředně, třeba županským úřadem, stanovenou cenu, bylo by lhostejno, že zbytek soli v skladišti uložený byl odvezen maďarskými bolševiky, neboť pak převzatá sůl byla v právním držení eráru a škoda šla dle zásady *casus nocet domino* na účet jeho, kdežto žalobkyně měla jen pohledávku proti němu, jež bolševiky zůstala nedotknuta. Na otázku bolševického vpádu přišlo by teprve, kdyby šlo o náhradu škody — a ne o zaplacení ceny — takže sůl byla by zůstala v právním držení žalobkyně. Ale ani tu nebude vpád ten rozhodným, a bude tedy záležeti jen na tom, zdali státní orgán dopustil se bezprávného činu, t. j. nezákonnosti (§ 92 úst. list.), kterou by mu bylo dlužno přičítati k vině. Neboť příčinná souvislost mezi bezprávným činem a škodou není tu pouze tehdy, když škoda z něho pošla bezprostředně, nýbrž i tehdy, pošla-li z něho prostředně, následkem přidružení se jiných okolností, od pachatele nezaviněných a v tom smyslu tedy nahodilých (třeba tedy i činů třetími osobami spáchaných) i jest příčinná souvislost vyvrácena jen tehdy, pak-li se dokáže, že škoda byla by jistotně nastala i tehdy, kdyby bezprávný čin byl spáchán nebyl. To dávno u nás uznává v podstatě praxe a podle ní i nauka (Randa, Náhr. škody 1912 str. 21—24 a praxe a literatura tam udaná), ale poněvadž tu jde pouze o logické propracování otázky kausální souvislosti, neshledává nejvyšší soud žádné příčiny, proč by nemělo zásady zde nabyté užito býti i v právu slovenském, jemuž též podmínkou náhrady škody *ex delicto* je a musí býti kausální souvislost mezi deliktem a škodou. Tím ale je pro náš případ vyřazen z počtu vpád maďarský, neboť vpád ten, za něhož maďarští bolševici sůl odvezli, jest právě jen takovou přidruživši se další okolností, již příčinná souvislost mezi bezprávným činem státního orgánu a škodou přerušena nebyla (bolševici by byli sůl ze skladiště odvézt nemohli, kdyby nebylo činu státního orgánu, jímž se tam dostala) a ručí tedy stát za škodu, protože ručí za bezprávný čin svého orgánu (důkaz zaviněné bezprávnosti vždy předpokládaje). Poněvadž ale čin orgánu nebyl v nijaké souvislosti s válečnými poměry potom nastalými (vpádem), pak jest skutečně případností poměrů normálních, i jest proto dána druhá podmínka ručební povinnosti státu shora zmíněná.

Čís. 4295.

I v tom případě, byl-li návrh na vydání upomínacího platebního rozkazu obsažen v žalobě, pozbývá platební rozkaz včasným odporem i jen jediného žalovaného účinnosti proti všem žalovaným.

(Rozh. ze dne 22. října 1924, Rv I 1073/24.)

Proti upomínacímu platebnímu příkazu, znějícímu na Josefa F-a a Mathildu F-ovou, podala odpor pouze Mathilda F-ová. *Procesní*